

APHORISMOS
DE
COGNOSCENDIS ET CVRANDIS
MVLIERVM MORBIS

AVSPICE DIVINO NUMINE

EX DECRETO

GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

SVB DECANATV

CAROLI AVGVSTI DE BERGEN

MED. DOCT. ET PROF. PVBL. ORD. EIVSD. FAC. H. T. DECANI

HEREDITARII IN ROSENGARTEN

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS

LEGITIME IMPETRANDIS

SPECIMINIS INAVGVRALIS LOCO

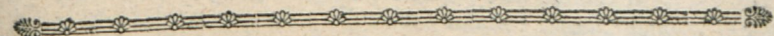
SISTIT ABSENS

IOHANNES ANDREAS RICHTER

MOSCOVIO-LYSATVS

MEDICINAE PRACTICVS DRESDENSIS.

FRANCOVRTI AD VLADRYM D. XX. SEPT. MDCCLII.

TYPIS IOHANNIS CHRISTIANI WINTERI, ACAD. REG. TYPOGR.

14

APHORISMOS

COGNOSCENTIBUS ET CURANDIS

MULIERUM MORBIS

AVICENNAE

OPUS

DE

LIBRO

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

Q. F. F. Q. S.
APHORISMI
DE
COGNOSCENDIS ET CVRANDIS
MORBIS MVLIERVVM.

I.

ulieris appellationem varium apud gram-
maticos sensum habere, res nota est; ali-
quando enim de puellis, nonnunquam de
virginibus nubilibus, interdum de uxori-
bus usurpari solet, nos eo sensu accipi cu-
pimus, uti communiter de sexu dicitur, et omnem æta-
tatem, ac conditionem ejus complectitur.

2. Præsupposita morbi cujusvis conditione, quæ motu-
um et actionum læsiones supponit, per morbos mulierum,
non solum virginum, sed et feminarum uxoratarum, gra-
vidarum, puerperarum, viduarum, adfectus intelligimus,
et nostros in hoc specimine facimus.

A 2

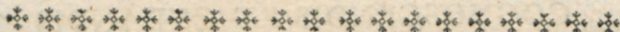
2. Mor-

3. Morbi mulierum ad unum omnes huic sexui proprii sunt, et dependent quam maxime a mensium, conceptionis, graviditatis, puerperii, et lactationis negotio. Congruos ex his causis non natos, et feminis præ viris familiares, vix ac ne vix novimus.

4. Secundum hanc muliebrium adfectuum originem, duo morborum genera constituimus, sub primo morbos virginium et mulierum communes, sub altero uxoratarum morbos lustraturi.

5. Sub morbis virginum et mulierum communibus (4.) enarrabimus vitia mensium et morbos ab horum turbato negotio natos.

6. Sub morbis uxoratarum recensetimus adfectus gravidarum, puerperii, nec non ægrotudines mulierum, extra graviditatem et puerperium viventium.

MEMBRVM I.

DE

MORBIS MENSTRVI SANGVINIS

FLVXVS.

7. Ex lata naturæ lege mulieres eo tempore, quo ipsarum corpus ad incrementum suum pervenit, plus solent conficere sanguinis, quam qui vas suis contineri queat, atque hinc ipsis cujusvis mensis spatio sincerus ex genitalibus manat sanguis, *purgationis menstrua* seu *sanguinis menstrui* nomine.

8. Periodum hic fluxus communiter exorditur circa finem secundi, aut initium tertii septenarii, absolvitque septimo.

9. Inevitabilis temperamenti, vitæ generis, dispositionis hereditariæ, climatum, in tot individuis dispar effecit ratio, ut æque in his periodis (8.), quam in quantitate, qua-

qualitate, et duratione fluxus, perpetua occurrat diversitas.

10. In gravidis et lactantibus ordinarie supprimuntur menses, neque tamen hic datur regula sine exceptione.

11. Signa erumpentium mensium, in nondum purgatis puellis sunt præcipue dolor, æstus ad lumbos coxæque, et partes vicinas, appetitus remissio, crurum lassitudo, nausea sæpe, et langvor sub ipso fluxu. Dudum menstruatæ autem pleraque hæc symptomata mitescunt.

12. Genuinæ causæ adsignatio ab omni tempore Medicorum torfit ingenia, aliis lunam, aliis fermentum quoddam sanguinis orgasmum provocans, aliis plethoram hic accusantibus.

13. Nos vi canonis: unius positionem non esse alterius exclusionem, sic potius statuimus, plethoram in vasis corporis muliebris *efficientem*, lunæ in sublunaria imperium, per tot alia phænomena comprobatur *occasionalem* hujus fluxus causam constituere, *finalem* in eo latere, ut mulieres ad concipiendum aptiores reddat, et fœtui nutrimentum præbeat. Qui quippe causarum nexus ex intimiori scrutinio fabricæ laxioris in solidis, abundantiæ in fluidis, consistentiæ succosæ matricis, debilioris perspirationis ac in viris, temperamenti humidioris, vitæ domi actæ et laboribus minus exercitæ, satis superque patet.

14. Vitæ genus, dispositio hereditaria, errores diætæ, perversus sex rerum non naturalium usus, hunc fluxum mille modis alterare, atque sic omnes menstrui negotii anomalias, *emanationem, difficultatem, parcum fluxum, suppressionem vel obstructionem, irregularem fluxum, nimium fluxum, excretionem* per aliena loca, et *cessationis mensium pathemata* procreare solent.

15. *Emanatio mensium* dicitur, si quando puellæ transgresso termino naturali (8.) non fiunt menstruatæ. Differt a sup-

A s

presf

pressione mensium actu jam olim fluentium, nec non, ab eorundem cessatione.

16. Emanationis causæ remotæ et prædisponentes sunt parentes hæmorrhoidarii, arthritici, nephritici, parsimonia potus, antecedentium annorum longa consuetudo excretionis sanguinis per nares, pulmones etc. quibus omnibus præpeditur, quo minus sanguinis motus suo tempore ruat ad pelvim, ejusque vasa successiva expansione relaxet. Tandem præcedentibus excretionibus suppressis, sanguinis spissitudo supervenit et morbum confirmatum reddit.

17. Proximi emanationis (15.) effectus sunt anxietas præcordiorum, respiratio difficilis, palpitationes, phlogoses. Destructa autem sanguinis crassi, cachexia, œdemata, hydrops, interitum machinæ portendunt.

18. Sanguine in quantitate duntaxat peccante, venæsectio, quam alii evacuatorio scopo, plenilunii tempore in brachio, derivatorio vero, durante novilunio in pede instituunt, necessaria est. Eodem tempore, topica emollientia, ex fomentis, infessibus, pudendis adplicata, nec non pediluvia convenientia ad referanda uteri vasa conducunt.

19. Culpata spissitudine et crassi sanguinis, resolventia, attenuantia, aperientia, ex ligno Sassafras, rad. Ari, Helenii, Cal. arom. sol. Sen. sine stip. Rhab. herbis Cent. min. Hyssop. sclareæ etc. sub forma infusi primum locum tenent, quibus præmissis venæsectio in pede versus novilunium substituitur, subjunctis simul moderatis emmenagogis ex pil. Becherianis, Stahljanis, nec non Elix. propr. f. acid. Ess. Myrrhæ, Arist. rot. Cast. etc. donec dolores coxæ et lumborum, fluxuros indicent menses, ulterius per admista martialia promovendos.

20. *Menses dolorifici, aut difficulter fluentes* dicuntur, quando quidem statis periodis fluunt, sed non citra prægressa
et

et concomitantia symptomata, ut capitis dolores, præcordiorum anxietates, palpitationes, dolores colicos, et par-turientium similes, pedum tumores; quæ cuncta sub fluxu remittunt, aut cum remissione continuant, donec desistente fluxu prorsus evanescant.

21. Labes hereditaria, ex parentibus hæmorrhoidariis, arthriticis, hysteriis, hypochondriacis, hic omnino culpanda, nisi obstent externæ quædam causæ, ut errores diætæ, venæsectio præpostere instituta etc. sibi relictus affectus totalem mensium suppressionem, et symptomata hysterica habet pedissequa.

22. Cura quodammodo congruit cum curatione emanationis mensium (18. 19.) neglecta scilicet aut etiam præmissa venæsectione, pro ratione plethoræ, fatus emollientes, et lenia emmenagoga, versus instantem fluxum in usum vocantur, eo autem subsequente, ad leniendos dolores, expediendasque vias, iteratus haustus olei amygdalarum dulcium, cum syrupo viol. mira hic sæpe præstitit.

23. *Parcus mensium fluxus* recte confunditur cum priori adfectu, (20.), si contingit in primum menstruatæ, differt autem, si olim bene menstratæ fuerint, quo in casu totalis suppressionis prodromus est. Curatur itaque partim ex capite mensium difficulter fluentium (20.) partim suppressionum vel obstructorum.

24. *Mensium suppressio vel obstructio* est menstrui fluxus, cessatio ante terminum naturalem. Causæ remotæ sunt animi moeror, errores diætæ, adstringentium abusus, morbi prægressi. Proximiores, et quæ non raro sub ipso fluxu subitaneum effectum edunt, sunt inopinatus terror, refrigeratio partium inferiorum, placentarum calidarum usus etc.

25. Signa nuper obstructorum mensium, sunt ambigua et in suspitione illicitæ veneris, cum signis graviditatis sæpe confunduntur, tractu tamen temporis, quid veri falsique sub-

ubis cognoscitur. In malo confirmato pallidus color, respiratio difficilis, lassitudo corporis, chachexiam prænunciant.

26. In mensium suppressione a plethora et orgasmo sanguinis, venæ sectio in pede versus instantem periodum, pulveresque nitrosi, temperantes, non neglectis convenientibus pediluviis, balneis, infusibus etc. locum habent. In eodem morbo a sanguinis lentore præmissis purgantibus supra laudata infusa (19.) commendantur. In casu suppressorum mensium ab olidis et calidis placentis, ante omnia vomitorium requiritur, cui purgantia substituuntur, sique dolores lumborum versus periodum adfunt, dandæ sunt mixturæ pellentes emmenagogæ. In adfectu inveteratæ cura perquam difficilis est, dum plerumque hæcticus aut chachæcticus complicatur status; Cl. FVLLERVS tamen pilulas suas benedictas, tanquam fidissimum remedium laudat in mensibus restituendis, si nempe per longam temporis moram in usum vocantur.

27. In diætâ, feminis hoc mensium defectu laborantibus præscribitur sufficiens potus et motus, ipsisque injungitur, ut caveant sedulo a vehementibus animi adfectibus, aut corporis refrigeratione.

28. *Irregularis mensium fluxus* vocatur, si menses statam periodum non observant, sed nunc anticipando, nunc postponendo, nunc vage comparendo, incedunt. Qui adfectus, si cum notabili sanguinis excreti imminutione contingit, plenariæ suppressionis (24.) signum est, si vero in quantitate nihil desideratur, immo successivis recursibus, plus excernitur, quam olim, hæmorrhagiam uterinam instare docet.

29. In vago mensium fluxu cum excretionem imminuta, causæ sunt eædem cum iis quæ plenariam suppressionem (24.) producant. Quævis autem hujus fluxus irregularitas, ubi quantitas sanguinis excreti successive increfcit, similes pro-

propemodum, cum hæmorrhagia uterina agnoscit causas. Frequenter hæc species irregularitatis in feminis ad septimum septenarium accedentibus occurrit, ceu plenariæ cessationis mensium propediem secuturæ prodromus.

30. In curatione primæ speciei fluxus erratici (28.) profunt ea, quæ in difficili mensium prurptione (22.) commendata sunt, non neglectis infusis vinolis, emmenagogis et laxantibus.

31. In secundo casu (29.) a quibusvis emmenagogis impetuosioribus, aut actu adstringentibus, aut venæsectione in superioribus abstinendum est, nihilque nisi pulveres temperantes, nitrosi, cinnabari, cum sufficienti corporis motu, et tenui potu ordinandi sunt.

32. *Fluxus menstruorum nimius*, æstimandus est vel a duratione, vel ab impetu et quantitate profusi cruoris, vel a termini ordinarii repetitione infueta, si quando singulis mensibus bis terve recurrit, quo triplici in casu, nimius audit, si vires plus justo atterit, sin minus, largus duntaxat vocandus.

33. Differt ab hæmorrhagia uteri, quæ nullo respectu ad periodos a natura præscriptas, quovis tempore contingit. Causæ sunt vasorum, ipsiusque uteri laxitas, et ad constrictionem spontaneam ineptitudo. Adultiores feminas, imprimis circa cessationis terminum (29.) frequenter vexat, raro vero juniores, unde quæ conqueruntur, de his justa suspicio est, ipsas clanculum pellentia, ob alias merito reticendas causas adhibuisse. Proximi hujus excedentis fluxus effectus sunt, virium lapsus, inappetentia, pedum tumores, tandem cachexia, hydrops.

34. In therapia hujus adfectus, venæ sectio in brachio revulsorio scopo institui potest, nec nocet consilium Cel. ETMULLERI, qui vult, ut sanguis partitis vicibus egrediatur, digito pervices vulneri imposito. Postea per longum temporis spatium pulveres et potiones tonicæ, tem-

perantes ordinentur. Pro potu fit Apozema D. HAMILTONI ex corticibus aurantior. in aqua coctis, et saccharo edulcoratis. Circa finem curæ, mixturæ modice roborantes, ex ess. millef. cort. aurant. tinct. papav. corall. tinct. vitr. mart. tartar. Lud. suo non destituuntur effectu.

35. Quandoque, licet rarius, excreti menses male olent, cum naturaliter sanguis menstruus omnis odoris expertus esse debeat, nisi cum RIVERIO summæ curiositatis viro sentire velimus, qui nares tam prope admovit, ut odorem calendulæ in eo detexerit. Hic adfectus, qui apud practicos sub nomine *fætoris mensium* innotuit, si cum reliquarum functionum integritate contingit, videtur esse, actus naturæ criticus, isti haud ab similibus si quando pedes male olent, atque proin non temere corrigendus.

36. *Mensium excretio per aliena loca*, ordinarie fit, suppressio fluxu ordinario, aliquando per nares, aures, oculos, gingivas, umbilicum, aliaque insueta loca. Surrogari in mensium ordinarium fluxum, ex menstrua, qua contingit periodo æstimatur.

37. In cura consultum erit, aberrantes tales naturæ motus ad vias solitas reducere, et obstructa sine dubio vasa uterina recludere, quem in finem post venæ sectionem in pede, paucis ante monstruosam ejusmodi excretionem diebus institutam, convenientia emmenagoga interna, fatus, et infessus emollientes, conjunctim, et quidem iterato ordinanda sunt.

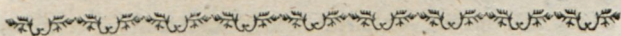
38. *Cessatio mensium* ceu actus statui naturali conformis proprie morbus non est. At cum raro, vel nunquam, sine magnis sanitatis incommodis valedicant menses, symptomatica quæ cessationem antecedunt, vel sequuntur, fatiscienti huic fluxui merito sunt adscribenda.

39. Pathemata, quæ cessationem præeunt, sunt irregularis mensium fluxus, cum notabili sanguinis jactura (29.) aut actualis hæmorrhagiæ uterinæ; quæ vero sequuntur, de
trans-

translatoriis motibus sanguinis testantur, ut sunt cephalalgia, vertigines, scotomia, hæmaphthysis, melancholia, passio hysterica, hæmorrhoides etc.

40. Pathematum præcedentium (39.) causæ in vasis uterinis, impulsui sanguinis menstrui nimis resistentibus quærendæ sunt, quæ ob multoties emersum sanguinem, callosas quasi cicatrices formant, omnem sanguinis exitum præcludentes. Causas autem tot inde nascentium turbarum et læsarum actionum quærentibus, respondemus, has omnes vigori viscerum, hæmatopoiesi famulantium adscribendas esse, quæ quippe in eo vitæ termino, quo menses valedicunt, eandem sanguinis copiam præparant, quam olim, unde redundans sanguinis portio, quæ utero purgari nequit, partes dissitas, totumque corpus, motibus suis translatorii petit, omnesque has tragædias ludit.

41. In therapia horum adfectuum, Medicum [primario plethoram minuere oportet, quare venæ sectio in pede, bis sæpe intra semestri spatium repetita levamen adfert. Quodsi vero nihilominus motus spasmodici partium et congestorii sanguinis turbas hinc inde creant, clysteres, et laxantia, nec non pulverum temperantium usus, præsentis valetudinis statum tolerabilem reddunt.

MEMBRUM II.

DE

MORBIS A VITIIS MENSTRUI FLUXVS DERIVANDIS.

42. *Chlorosis, icterus albus, febris virginea vel amatoria,* est species cachexiæ, virginibus, nondum fluxum menstruum expertis, vel viduis, et uxoris, extra confortium viri viventibus, et omnibus quibus menses parce, aut irregulariter fluunt, familiaris. Non est confundenda

B 2

cum

cum chachexia mulierum, ut pulrimum diuturnæ suppressionis catameniorum effectu.

43. Pallidus et fœdus faciei color, sistit palpebras tumentes, circulos subcœruleos, labiorum pallorem singularem. Adfunt præterea pedes tumidi, inprimis circa malleolos, gravitas totius corporis, et crurum tensiva lassitudo, cordis palpitatio a motu levissimo, respiratio difficilis, pulsus varius, appetitus prostratus, perpetua in somnum proclivitas. Crescente morbo sequuntur vomitus matutini, inanes, febricula lenta, phlogoses, quibus profundas adeo agit radices, ut temporis progressu, vel vomitum cruentum, vel hæmophthisin post se trahat, quæ in tenerioribus phthisin, in succulentioribus cachexiam et hydropem relinquunt.

44. Nullum est dubium, mensum procrastinatam eruptionem (25), in virginibus, parcum eorundem fluxum (23.) in uxoratis sanguinis crasin alterare, eumque spissum reddere, unde se et excretiones læduntur, inprimis humores glandularum uteri et vaginæ spissescunt et acres redduntur, in quibus omnibus adfectus causæ proximæ latent. Remotæ vero sunt, præter ipsam emanationem, vitiosa diæta, sedentarium vitæ genus, morbi prægressi male curati, animi pathemata.

45. His optime consulitur dato ineundi conjugii consilio, præsertim si humores seminales (44.) jam acres facti sint, atque femellæ, venereis speculationibus deletantur, quam diu vero sanguinis duntaxat crasis peccat, virgines, ut subiecta, quibus menses emanent (28. 29.) mulieres et annosiores vero, quibus menstrua suppressa sunt (27.) tractandæ sunt. Purgantia proin emmenagoga, quæ non simplici, sed iteratis vicibus operantur, quo nomine inprimis venit elix. prop. s. acid. extract. colocint. saturatum, et ess. croci a multis magni hic æstimantur.

46. Chlorosi quandoque *phthisis* succedit, quo in casu ne calor hæcticus in dies augeatur, ab activioribus pharmacis

cis abstinendum est. Quæ lenissima sunt, ut decoctum v. I. infusum pulmonariæ, et foliorum tussilaginis hic sunt tuissima.

47. Morbum summe complicatum et multiformem, quæque præ multitudinem symptomatum plurimum quasi morborum congeriem constituit, *passionis hysterice* exemplo sistimus, adfectum scilicet, ex genere morborum spasmodicoconvulsivorum, cujus incunabula merito in sanguine uterino, nec non feminalibus liquidis retentis et corruptis quaerimus, qui nervos hujus visceris laceffantes, propter nexum cum medulla spinali, sensim totum nervosum systema in consensum trahunt, ut tot functionem læsiones producant, quot sunt membra per ipsum consensum læsa.

48. Inveteratum hoc malum per paroxysmos recurrit, qui licet stata non observent tempora, hoc tamen ordine procedunt, ut in leviori morbi gradu libera sit respiratio, in graviore impedita cum pulsu debili, in summo convulsiones superveniant. Quare commodum nobis videtur, ira recensere morbi hujus signa, ut primo ea, quæ paroxysmum antecedunt, postea quæ ipsum concomitantur, ultimo loco, quæ soluto paroxysmo, visuntur, graphice describamus.

49. Signa paroxysmum antecedentia sunt, incipit dolor pressorius, frigoris in vertice sensus, oculorum illacrimatio, visus obnubilatio, sensuum torpor, et rerum tere omnium tædium.

50. Ipse autem paroxysmus sequentibus dignoscitur. Sub notabili frigoris sensu per dorsum adfurgentis, et mox per corpus diffusi, universalis partium inferiorum contingit strictura spastica, ingens adest ad urinam stimulus, quæ clara instar aquæ mittitur et SYDENHAMO signum pathognomicum constituit, alvus adeo adstricta, ut clysterem haud admittat, venter durus et inflatus est, umbilicus interiora versus depressus, foveam format, cum sensu ascendentis

nodis vel globi, sedem in faucibus figentis, et respirationem ad metum strangulationis usque remorantis, tandem cor palpitat, pulsus sit inæqualis, vox perit, facies sit pallida, et in profundo sine sensu et motu jacent sopore, donec ad se redeant. Aliis facies et collum rubet et præ sanguine turgidum est, quæ ubi ad se redeunt delirant, aut in inmodicos risus solvuntur. In aliis hic universalis spasmus in convulsiones, cum pollicum conclusionem degenerat, indicio epilepsiam uterinam supervenire.

51. Remittente paroxysmo pulsus mollior, et erectior sit, extremis redit calor et color, audiunt eructationes, et ventris murmura, donec quasi e somno profundo evigilantes, sensus et motum recuperent.

52. Qui malum hypochondriacum, et passionem hystericam, pro una eademque ægitudine habent, complicatione utriusque morbi, et communibus quibusdam symptomatis seducti, non attendunt utriusque adfectus causam, sedem, et curam, multum inter se discrepare.

53. Subjecta morbi hystericæ præcipue sunt virgines tenerioris naturæ, viro maturæ, mensium emanatione (15) laborantes, sanguinei vel sanguineo cholericæ temperamenti, viduæ juniores, vel viro nuptæ, sed sine prole viventes, otiosæ cæteroquin et gulæ indulgentes.

54. Causas complicati hujus morbi proximas non sine ratione posuimus in sanguine et humoribus uterinis, nimis infarctis et corruptis (47). Docet quippe anatomie practica in feminis hystericæ passione peremptis, uterum ejusque partes tubas Fallopianas, ovaria, tumefacta, et sanguine, vel peregrino graveolente humore infarcta reperta fuisse; licet non refragemur, iis in casibus, ubi malum hypochondriacum collusit, et intestina et ventriculus læsæ actionis notas dedisse.

55. In Prognosi notamus, malum hoc, ut ut dirissimis pathematibus stipatum, in se periculosum adeo haud esse, sæpius

pius vero recurrere solere si graviori puerperio vel abortui suos debet natales, expugnatum autem difficillimum esse, si morbus hypochondriacus simul adfuerit.

56. Curatio tribus indicationibus absolvitur. 1) Depletionem istius sanguinis, qui turbato menstruum negotio, in præjudicium totius œconomiae animalis retinetur. 2) Correctione motuum spasmodicorum in solidis, per confirmatam consuetudinem in alteram quasi naturam abeuntium. 3) Restitutione excretionis menstruae labefactatae.

57. Ad primam indicationem venæ sectio in pede convenienter et pro rei exigentia iterato instituta summi usus est, imprimis in plethoricis et gulæ deditis subjectis.

58. Spasmodorum frequentia temperatur datis diaphoreticis et antispasmodicis, ex quorum felici connubio moderatos moveri sudores, solvi spasmos, toties comperimus. Laudantur vero hic inter alia liquor C. C. succinatus tinct. tartari, spirit. nitri dulc. liquor anod. Hoff. ess. croci, etc. ex pulverulentorum familia pulvis Marchionum, specif. cephal. D. M. succinum, nitr. et ostracodermata, de quibus pro intentione, et peritia medentis salutare formulæ concinnari possunt.

59. Turbatum mensium negotium restituitur consuetis emmenagogis, balsamicis, carminativis; et in genere omnibus iis auxiliis supra jam (18. 19. 22. 26.) commendatis, ita tamen, ut medicus respectum habeat ad præsentis morbi circumstantias, an menstruum emanatio (15.) in cælibatu viventis, an suppressio (24.) in uxoris, an sterile conjugium, an præcox viduitas consociata sint.

60. Paroxysmo correptas revocant, omnis generis graveolentia naribus admota, castorina, maxime sp. sal. Amm, cum ess. cast., asa foetida, fumus plumarum accensarum perdicum etc. Inferioribus membris, umbilico, pudendis, utpote partibus maximo spasmo correptis opposita plane ratione

tione ad obtinendum eandem scopum svaveolentia, ut moschus, zibetum, stirax, benzoe etc. non sine successu adplicantur.

61. Ad symptomata passionis hystericae, quae completis paroxysmis non adoritur feminas, referimus *clavum* seu cephalalgiam hysterica, dolorem scilicet fixum in vertice sedem habentem, cum sensu frigiditatis in eodem loco, quasi frustum glaciei inpositum esset, qui caeteroquin aliquando tempora occupat, et femellas tam sensibiles reddit, ut tenebras et quietem quaerant, lucis aut strepitus cuiusvis plane immorigeras.

62. In therapia hujus adfectus (61.) venesectio in pede locum habet, quam postea excipiat jus melanogorum in primis ess. helleb. cum proprio extract. exaltatae, nec non pil. laxantium, quibus helleborinis commistis major conciliatur stimulus. In ipso paroxysmo praeter exhibita temperantia et nitrosa, non est quod multis pharmacis obruantur aegrotae.

63. Magnum cum priori adfectu (61.) consensum habet *colica hysterica*, in qua dolor circa cordis scrobiculum, ventriculi regionem et paulo inferius sentitur, succedunt vomitus virides et flavi cum frequentibus animi deliquiis, a levissima quoque causa, adfectus recurrit, et demum altioris indaginis fit, si quando simul passio hypochondriaca complicatur, quo in casu adfectus *colica anoterica* audit, quae et sexui virili competit.

64. Therapia congruit cum curatione passionis hystericae (57. 58. 59.) et paroxysmi colici, quare non nisi lenia anodyna carminativa sociata locum habent. Cura autem colicae anotericae non est hujus loci.

65. Aliquando a vicio mensium (7.) et humorum seminalium retentorum, si capitis organa praepressis afficiuntur depravatio phantasiae et rationis oritur et feminae melancholicae evadunt, terrificis speculationibus se torquentes, de
pec-

peccatorum nullam remissionem admittentium mole con-
querentes, in lacrimas prorumpentes, solitudines qua-
rentes, mortem crebrius exoptantes, licet raro sibi lyim in-
ferant, quod malum, *melancholia hysterica* vel *uterina* vo-
catur.

66. Curam expediunt, quæ præsentis negotii menstrualis
nævos levant, sive menses emanerint, sive partius fluant,
sive sint suppressi. In virginibus maturis, aut viduis ju-
venculis, nihil efficacius solatur conjugio.

67. Epilepsia qua corripiuntur virgines mensium ataxiis
laborantes, vel puerperæ a vitiis lochialis fluxus, vel viduæ
juniores, viri amplexibus carentes, *Epilepsia uterina* vel
hysterica vocari solet.

68. Sonticus hic adfectus in virginibus et viduis interdum
fatis feliciter curatur, periculosior censetur in gravidis, et
in puerperis a lochiorum retentione, difficilisque curæ est,
quæ ex vesano nascitur amore.

69. In prægnantibus ob metum concitandi abortus suf-
ficiunt micissima antispasmodica sub forma pulverum et potio-
num exhibita. In ataxiis mensium naturæ molimina probe
respicere, mensiumque fluxum revocare tenetur Medicus.
In convulsionibus hæc a retentione lochiorum tertio vel
quarto post partum die vena secatur in pede, subjunctis blan-
de pellentibus emmenagogis ex pulvere Dominarum Pil.
Becheri, Stahlii etc. Ex lymphæ seminalis fervore natus
morbus, nihil nisi nitrosa et refrigerantia requirit, dici ta-
men nequit, quam præstans et hic sit medicina conjugium.

70. Prioribus adfectibus quodammodo congener est
furor uterinus, si causas respicimus, est enim delirium li-
bidinosum ex frustrato concubitus desiderio natum, cujus
remissior gradus, et ubi aliquod decorum adhuc servant mi-
sellæ, vocatur *satyriasis*, seu appetitus venereus audus.
Ex habitu mulierum indecenti signa satis patent, sunt gar-
rulae.

rulæ, inquietæ, et præ nimia concupiscentia omnem quoad verba quoad facta verecundiam prorsus exuunt.

71. Mensium ataxiis, ceu causis remotis hoc malum tribuendum esse non inficiamur, proximiores tamen constituere genitalis lymphæ turgescenciam acremque stimulum in partibus obscenis, perpetuam titillationem excitantem, expertis in confesso est. Sunt tamen et aliæ causæ, philtum aphrodisiacum, congressus investivus, coitus olim permixtus, nunc denegatus, quæ hunc fervorem accendunt.

72. Deplorandam lugemus sortem femellarum, cum quæ hac ægritudine laborant, risui et approbrio exponantur, viris autem quævis auxiliorum genera vitio non vertantur. Longa et insufficiens, imo partim ridicula est curatio, quæ hic ex fonte pharmaceutico et chirurgico petitur, quando per venæsectiones, vomitoria, refrigerantia in casum torquentur misellæ, quæ ubi ex permissio coitu concipiunt et gravidæ fiunt, his suis igniculis liberantur. Quid vero veri falsique subsit de certo aphrodisiacorum effectu, et an aqua ex ramis salicis tenellæ verno tempore truncatis exstillans, aut etiam ejusdem foliorum decoctum, hunc ardorem, ut vult LVD O V. in *Pharmacia rationali* extinguat, cujusvis experientiæ relictum volumus.

73. Per *fluorem mulierum album* medici intelligunt quotidianam materiæ mucidæ excretionem ex genitalibus, fluentium catameniorum tempore plerumque cessantem, quæ si copiosa est, cum lassitudine spontanea, et lumbagine gravativa, languidoque corporis statu complicatur.

74. Distinctio hujus fluxus in benignum et malignum non est magni momenti, cum posterior nihil nisi sit gonorrhæa venerea ab impuro congressu nata, sub ipso mensium fluxu non cessans, et cum urinæ ardore ac stranguria conjuncta. Differt ab uteri exulceratione, cujus excreta materia foetida, saniosa, cruenta.

75. Causa proxima hæret in congestione humorum, et
re-

relaxatis cryptis sebaceis vaginæ uteri et labiorum, remota in vitiis regiminis, diætæ, imo partim in mensuris irregulariter (28) et cum decoloratione fluentibus. An vero congrue vocetur coryza glandularum vaginalium ideo dubitamus, cum coryza adfectus sit paucorum dierum, et raro tam pertinax, ut per menses, imo solidos duret annos, qualis est fluor albus.

76. Inveteratus adfectus imprimis in iis regionibus et urbibus, ubi quasi morbum endemium constituit, curatu difficilis est. Faciem reddit pallidam, oculi intumescunt, spina dorsi dolet, cum intercurrente cordis palpitatione, et febre lenta anomala. Imo vidimus sæpe succulentiores inde cachexiam, graciliores hecticam contraxisse. Quod morbum rebellem magis facit, et curæ difficultatem auget, est abstrusa diagnosi, qua medicus semper in suspensio tenetur, num luis venereæ vestigia a parentibus parvo gradu propagata huic se sociuntur morbo?

77. Indicationes curativæ sunt, præmissis et interpositis laxantibus rhabarbarinis, emmenagis, primo correctio lymphæ et totius humorum massæ per adæquata decocta, diluentia, mundificantia, ex rad. chin. sarsaparil. bard. pimp. alb. cort. lig. sassaf. cinnamom. mastich. etc. quorum usus diu protrahendus; secundo adfectarum partium corroboratio, quo sine commendamus elect. de colophonia FVLLERI, vel etiam nobis probatam electuarii formulam, quæ fit ex pulvere rad. filipendulæ, ebore sine igne præparato, matre perl. conserv. et syrup. veron. Hereditaria labe insimulata, nec quævis alia remedia speratum habebunt effectum.

78. Quandoque a diuturna mensium suppressione (24.) vel prægressa chlorosi (42.) in *cachexiam* incidunt mulieres, quæ nocitur ex pallido et tumido totius corporis habitu plumbea membrorum imprimis pedum gravitate, respiratione difficili a levissimo motu, somno non resciente, pedum œdemate.

79. *Causa proxima est sanguinis et lymphæ massa, quæ scoris viscidis, biliosis, falsis abundat. Sociæ vero, et quæ præcedentem suppressorum catameniorum labem augent, latent in vita sedentaria, intemperantia victus, et potus, animi pathematibus, morbis perverse curatis etc.*

80. *Quæ obstructos canales aperiunt, et virtute resolvente sanguinem spissum dividunt, mobiliorem reddunt, ejusque motus eluctatorios ad uterum promovent, curam hic expediunt. Quare præter ea quæ dicta sunt in therapia mensium suppressorum (26), laxantia hydragoga, decocta resolventia usurpanda sunt.*

81. *Nodis mammarum, sæpe vexantur virgines, difficultate (20.) vel suppressione mensium (24.) laborantes, concurrentibus imprimis vita sedentaria, victu crudo et austero, animi adfectibus, mœrore diuturno. Mulieres autem a prægressa inflammatione, aut abscessu mammarum, lactationis tempore, eodem conflantur morbo, aut etiam citra dictas causas utrisque hoc vitium ex contusione, pressione vel rudi contrectatione subnascitur.*

82. *Hi tumores (81.) in virginibus si indolentes, parvi, mobiles sunt, nec incresecunt, nullis remediis sunt tractandi, sed sibi relinquendi. Testatur quippe experientia, ejusmodi feminas viro nuptas, et post puerperium lactantes his glandulis obstructis, iterum liberatas fuisse et nodos evanuisse. Idem propemodum sentimus de nodis mulierum, quæ tamen propter faciliorem transitum in scirrhum et cancrum mammarum periculosiores sunt. Crescente et dolore, et nodo cancri metus est, semel autem notabilem effectum vidimus, ex usu diuturno medicamento, quod ex cera alba, sebo cervino, cum musto recenti, et succo pomorum Borstorianorum, per artem in formam cerati redigitur, quo solo, et dolor, et tumoris incrementum remisit, in pristinam benignitatem reducto tumore.*

83. Scir-

fortuitis, vulneribus, inflammationibus, abscessibus, arcessendæ sunt.

88. Quodsi a toto corpore vitium contraxerint organa genitalia (85.) variæ hic accusandæ sunt causæ. Et quidem hic incusatur multoties mensium defectus (15), quem tamen per se sufficere non existimamus, nisi alius uteri morbus simul jungatur. Nulli autem refragatur, fluxum inordinatum (28.) aut nimium (31.) ejusmodi sterilitatem post se trahere posse. Ejusdem generis causis succenssem etiam fluorem album nimium (73), qui utero debitum nutrimentum detrahit, partesque adeo relaxat, ut semen maris commode amplius retinere nequeant.

89. Extranæ causæ (85.) a medicamentis sterilitatem inducentibus, veneficiis et fascinationibus, vel cum grano falsis sunt interpretandæ, vel non nisi præjudiciis, et superstitione nituntur.

90. Signa conjugii infœcundi cognoscere, uti facillimum, ita cujus sit culpa, an mariti, an uxoris difficillimum. Experimenta autem hunc in finem institui solita maximam partem absona, imo redicula sunt. Patet ergo quanti laboris, quantique judicii res sit, adfectus hujus natales, causasque tam diversas indagare, iisdemque debita remedia opponere.

91. Cura tanto est difficilior, quo causæ sunt abstrusiores. In nimia plethora venæsectio periodica, in obesitate nimia frugalis et parcior diætæ, sufficiens corporis motus, cum reiteratis purgantibus sunt commendanda. In ataxiis mensium, hi suo ordini sunt restituendi. Præsentem fluore albo nimio, vel cachexia, hi adfectus prius sunt curandi. In vitiis malæ conformationis, aut tumoribus internarum partium (86) malum est incurabile.

MEM-

MEMBRUM II.

DE MORBIS GRAVIDARVM.

92. **L**æſæ conceptionis adfectus est *uteri inflatio*, quam *molam uteri flatuofam* dicunt. Est vero inſignis uteri intumefcentia a flatibus retentis, conjuncta cum abdominis tumore, menſium retentione, lactis in mammis generatione, ut in magna ſpe et expectatione graviditatis ſint mulierculæ. Fallacia nonniſi poſt ſolitam partus terminum innotefcit, aliquando ſuperveniunt parturientium dolores, ſtatus excluduntur, abdomen ſubſidet, et neſciunt matres, quid cum ſœtu factum ſit. A vera graviditate differt adfectus inconſtantia molis abdominis, et abſentia motus a ſœtu percepti.

93. Primaria cauſa eſt refrigeratio genitalium et uteri poſt partum, abortum, vel menſes. Internæ vero cauſæ ſi adſuerint, hydrops uteri in propinquo eſt.

94. Quod prognofin attinet, raro adfectus periculum adfert, niſi mox a puerperio contingat, et nunc lochia, nunc menſes ſupprimat.

95. Therapia, cum frequenter adſint læſæ digeſtionis ſigna, flatuſque copioſi in primis viis, requirit carminativa et laxantia, quibus præmiſſis infuſum vinoſum, ex carminativis, uterinis, et roborantibus ſubſtituitur, externe autem ſuffitus nucis moſchatae, per infundibulum utero exceptus, ſimiliterque linimenta carminativa locum habent.

96. Per *hydropem uteri*, morbum cæteroque rariffimum, intelligitur ejus tumor aquoſus, qui feminas ſub ſpe veræ graviditatis decipit. Proxime differt a *mola uteri aquoſa*, morbo longe frequentiore, ubi lympha, intra unam vel plures proprias membranas, totidem veſiculas formantes, coacervatur, cum in hydrope ſic dicta aqua, intra cavitatem matricis colligatur.

97. Cogno-

97. Cognoscitur absentibus reliquis graviditatis signis, ex tumore hypochondria maxime occupante, fluctuatione ex motu abdominis, absentia doloris post pressionem externam, insigni ponderis sensu, sinui pudoris incumbentis, figura tumoris nullibi acuminati, absentia motus a commovente se foetu.

98. Causæ sunt vasorum lymphaticorum ruptura, et lymphæ collectio a mensibus (21) et lochiis suppressis, vel insuflicienter fluentibus.

99. Experientia docet feminas hosce tumores per solidos annos, immo per totam vitam gestare, sine notabili sanitatis detrimento. Quodsi vero cum tali hydropse vera graviditas est conjuncta, foetus post aliquot menses abortu rejicitur.

100. In curatione, si foetus simul adest, nihil omnino tentare tutissimum est, hoc autem absente, uteri purgatio, datis hydragogis, iisque iteratis, impune perficienda est.

101. *Mola ein Mutter-Kalb, Monden-Kind* dicta a pondere, dum quasi moles uterum comprimit, est massa quædam informis, sine ossibus et visceribus in utero ex conceptione læsa loco foetus ordinarii genita.

102. Signa molam a graviditate vera dignoscendi difficilia sunt; reducuntur autem ad sequentia momenta. 1) Ad motum, nam foetus successive se movet, mola nullum motum manifestat. 2) Ad motus conditionem, dum mola instar lapidis volvitur in latus in quod incumbit mulier. 3) A menstruis, hæc enim gesta mola, ex intervallo aliquot mensium effreno fluore recurrunt. 4) Ad figuram abdominis; quod nullibi acuminatum apparet. 5) Ad lac, quod raro molam gerentibus profluit, sed cruda duntaxat materia a retentis menstruis collecta. 6) Ad dolores, mola enim dolore punctorio, per intervalla recurrente est molesta. 7) Ad tempus, si post nonum mensem partus non sequitur.

103. Aethio-

103. Aethiologia generationis molæ tam intricata res est, ut verbis magistri HIPPOCRATIS subscribere non possimus, existimantis, molam fieri a commistione seminis utriusque sexus sub actuali fluxu menstruorum, probabile tamen est generationem molæ, ex cognita fabrica ovuli muliebris explicari posse. Nempe si mola carnosam sistit massam, indicium est, interiora ovuli, ceu futura partium stamina, ex quacunq[ue] causa invicem esse confusa. In aquosa mola (96.) membranæ ovuli tale contraxerunt vitium, ut liquoris amnii et chorii invicem commisti fuerint; in mola vero cum vitæ indicis hanc confusionem tardius contigisse. Excludimus itaque virgines et viduas ceu molarum subiecta, quas si ferunt clandestinæ veneris potius insimulantur, in nullo enim viviparorum genere, ut quidem in oviparis contingit, citra maris congressum, ova subventanea talem molem inconditam generare posse observatum est.

104. Mola periculi plenus affectus est, hinc quo citius ejicitur eo melius, quo tardius, eo pejus, procrastinata quippe excretio effrenes hæmorrhagias, plenaria retentio, hydropem causatur.

105. In mola cum fœtu vero nihil omnino tentandum, sola autem si adfuerit, protinus expellenda. Curatio itaque consistit in stimulantibus, quæ alias secundinas, et fœtum mortuum expellunt, requiritur tamen certa uteri et genitalium partium præparatio, quæ sit continuato usu balneorum, infessuum, fomentorum, et clysterum emollientium. Pellentia hic sunt drastica purgantia, et quibus alias abortum sibi procurant feminæ, furtivis amoribus deditæ, qualia sunt borax, pulvis foliorum fabinæ, sal volatile succini, aqua cinnam. exceptum, nec non clysteres uterini, stimulantés, acriores. Ejecta mola superveniens hæmorrhagia, ut quævis sanguinis profusio uterina compescitur.

106. *Nausea et vomitus gravidarum sunt adfectus, qui sæ-*
D
pe

pea primo ad tertium usque mensem vexant mulieres. Ambo nihil in recessu habent, sed sponte superato medio graviditatis termino cessant. In sensibilibus subiectis, si corpus contabescit, spiritus mastichis, et salis dulcis mitigat, si non prorsus nauseam tollit. Vomitus gravidarum nunc primis, nunc mediis, nunc ultimis gestationis mensibus adest. In primo casu, utpote a conceptione humores alterante, totum negotium naturæ committitur, in secundo, utpote a mensuris suppressis, et sanguinis redundancia nato, venæsectio in brachio requiritur, in tertio utpote omnis periculi non experte, blanda laxantia cum emplastris stomachicis sunt jungenda.

107. Alius gravidarum affectus *pica* est, seu appetitus insignis in res insolitas, imo quandoque absurdas, qui circa secundum vel tertium mensem, ubi plerumque ex menstrua purgatione retenta viscerum abdominalium vasa sangvifera magis infarciuntur, et in primis ventriculi arteriæ liquorem gastricum large secernunt, manifestare sese solet. Differt a *malacia*, utpote adfectu virginibus chloroticis (63) familiari.

108. Therapiæ regulis conforme est, hunc adfectum, nisi prorsus in absurdas et concoctu impossibiles res feratur, non statim suppressere, ne fœtui aliquod nocumentum accidat. Pro subiectorum discrimine dudum docuit experientia aliis hic acidiuscula, aliis amara et stomachica conducere.

109. *Tormina* de quibus conqueruntur gravidæ, frequentiori alvi obstructioni in acceptis feruntur, sola itaque laxantia, carminativa maritata, nec non clysteres emollientes folamen adferunt.

110. Quæ in gravidis nonnunquam succedit *diarrhæa*, gravior semper est, si in principio gestationis, quam ultimis mensibus se manifestat. Tuto sibi relinquitur, si modum non excedit, nec vires prostermit, effrenis autem

tem lenium roborantium usu, ex corall. præp. spec. de hyacnt. cornu cervi ust. tinct. corall. catech. emplastris stomachicis compefcitur.

111. Communis pariter gravidarum querela est, *dolor dentium rheumaticus*, primis mensibus molestus, qui tam certam conceptionis spem facit mulierculis, ut sibi gratulentur de hoc signo. Quodsi vero hi dolores a dentibus cariosis proveniunt, consveta odontalgica locum habent.

112. *Dolor lumborum* ceu graviditatis symptoma partim ab expansione uteri, partim a mole infantis, partim impedito sanguinis venosi, ab inferioribus membris regressu dependet, et palliativam duntaxat curam admittit, laxando fibras membranaceas, musculosas, externis oleosis et emollientibus.

113. *Palpitatio cordis* in gravidis, a sanguinis abundantia vel spissitudine solatur venæsectione, quæ primis in brachio, ultimis mensibus in pede instituenda est.

114. *Tussis gravidarum* vel a sanguine accumulato, vel ab erroribus diætæ dependet. Prior ut plurimum est vel matutina, vel nocturna, cum rejectione multi et tenuis sputi, et venæsectioni obtemperat. Posterior digestivis laxantibus, et carminativis auscultat.

115. Majoris momenti symptoma est in gravidis *hæmorrhagia* uteri, quæ quocunque tempore accidat, subsequenti abortus metum incutit. Primis mensibus, sive sincerus, sive aquosus effluit sanguis, molæ suspicionem affert. Circa medium, vel ultimum gestationis tempus, vel abortum, vel fœtum debili vita gaudentem, vel mortuum, vel molam portendit. Rara enim sunt exempla, legitime subsecuti partus, a prægressis hæmorrhagiis uterinis.

116. Nisi venæsectio solatur, gravidæ suo fato sunt relinquendæ, nullum enim hic locum habent adstringentia, quo-

quorum effectus quandoque profundissimas hæmorrhagias causatur, cum e contra, quæ per intervalla modice fiunt tales profusiones, non semper impediunt, quo minus partus naturalis et legitimus sequatur.

117. Quæ in gravidis, circa venarum cruralium et pedis extremi valvulas oriuntur *varices*, a difficili sanguinis, ab inferioribus regressu dependent, nullam admittunt medellam, sed sibi relinquendæ sunt, nisi forsan, ob nimiam in tumescentiam rupturam venarum minantur, quo in casu, fasciæ, fofus adstringentes, unguentum de baccis lauri cum vino rubro instar linimenti locum habent. Hæc et similia propemodum, subsecuta venarum ruptura, natam inde hæmorrhagiam sistunt.

118. Ultimis gestationis mensibus, gravidis interdum *supprimitur*, aut summa cum *difficultate* mittitur urina, quod a decliviori situ fœtus et pondere uteri, vesicam comprimētis dependet. Tales supine jacentes mittant urinam manibus prius modeste attollendo molem abdominis. Imo præstat etiam hic, illitu oleosorum et emollientium laxare paulisper vias.

119. Ex eodem fundamento, nisi forsan, calculi suspicio est, dependet etiam *stranguria* in gravidis, cui commode syrups laxantibus, per intervalla adhibitis succurritur.

120. *Tumor crurum serofus* observatur in gravidis circa ultimos menses et quidem frequentius in iis, quæ ante conceptionem fluore albo laborarunt. Plus molestiæ quam periculi creat, dum plerumque enixo partu, et fluentibus rite lochiis iterum evanescit. Solamen quærentibus, præscribuntur, fofus et cataplasmata ex herbis et farinis discutientibus.

121. Si *labia pudoris* eodem *seroso humore*, instar hydroceles perlucēte protuberant, symptoma non aliunde nisi a pressione vasorum circulum sanguinis retardante nasci-

scitur. Raro hic adfectus ante instantem partum, qui obtumefactas partes foret difficillimus, curam requirit, quæ consistit in scarificatione tumoris aquosi, et impositione fomentorum discutientium.

122. Periculosus gravidarum adfectus est *abortus*, sive fœtus adhuc inmaturi exclusio; cujus præ cæteris subiecta sunt, feminae plethoricæ, sensibilis naturæ, quæque profusis olim menstruis laborarunt, aut passionibus animi, inprimis ira, se abripi patiuntur, et cæteroquin in lauta diæta versantur, maxime autem, quæ aliquoties jam abortiere.

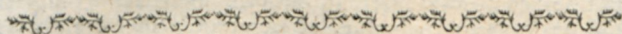
123. Signa antecedentia hic sunt, lumborum coxarumque gravitas insolita, appetitus dejectus, rigor et horror pervices recurrens, capitis dolor, mammarum detumescencia. Instantem declarant dolores frequentes et continui versus pubem sensibiles cum quodam egerendi conatu, hæmorrhagia uteri ex inproviso erumpens, cum intermisso æstu transitorio, palpitatione cordis, lypothimiis, inprimis vero notabili abdominis subsidencia, ingenti ponderis sensu, quæ omnia tandem fœtus exclusio sequitur.

124. Est vero abortus periculosus admodum adfectus, maxime in primiparis, tertio vel quarto reformidandus mense, atoniam vasorum uteri post se relinquens, et viam sternens ad futuras hæmorrhagias, futuriq; fœtus præproperam exclusionem. Infrequentior quidem est abortus, qui sexto vel septimo graviditatis mense contingit, sed eo etiam gravior, raroque salvantur puerperæ, quibus post abortum convulsiones superveniunt.

125. Ad præcavendum abortum, optimum præsidium in venæsectione brachii, per duos vel tres menses reiterata positum est. Non minus conveniunt omnis generis ant organica, ex corall. rub. spec. de hyacint. testis ovar. calcinatis, nitro. tart. vitriol. cinnab. Quid vero specifici effectus hic præstet oleum lini, quod singulari experi-

mento commendat Cl. HAMILTON ulteriori experientiae relictum volumus.

126. Quodsi vero his et similibus præcaveri abortus nequeat, excluso foetu prospiciendum est, ut secundinarum expulsio datis lenissimis pellentibus, ex pil. balsamicis Stahlî, aut Becheri promoveatur, quo ipso prava congesta ex secundinarum retentione nata præscinduntur.

MEMBRVM III.

DE

MORBIS PVERPERARVM.

127. Sicuti dolores partus veri, ad foetus exclusionem necessarii, minime ad morbosa symptomata referendi sunt, sic e contra *dolores parturientium nothi*, qui quasi pathemata colica, iliaca, aut hysterica referunt, reformidandi et utrunque noxii sunt.

128. Cognoscuntur ex doloribus, circa umbilicum, regionem lumbarem, et totum ventrem, ad pubem protensis, nullaque ratione foetum ad partum stimulantibus, nec uteri orificium successive dilatantibus. A primiparis et imperita obstetrice, non facile distinguuntur, a doloribus partus veris, imo aliquando cum veris partus doloribus complicantur, ubi tamen foetum remorantur, parturientem debilitant, et partum laboriosum reddunt.

129. Quod curam attinet, nihil nisi quies corporis sub stragulis bene recubantis imperanda, et si quid interne desideratur spirit. nitri dulcis, vel liquor anodynus mineralis HOFFMANNI præsentem hos spasmos confopit. Fomenta autem, vel quævis alia topica calidiora, ideo hic dissuademus, quia dolores veros nimis exasperant, qui ante cessationem nothorum, salutarem effectum habere nequeunt.

130. Per *partum difficilem* seu *dyflociam*, non quemvis labo-

laboriosum partum, sed insignem pariendi difficultatem intelligimus, nunc in parturiente ipsa, nunc in foetu, nunc in aliis circumstantiis cum partus negotio conjunctis, sitam.

131. In parturiente ipsa ceu totidem causas consideramus puerperam primiparam, vel nimis annosam, statum ejusdem plethoricum, obesitatem, spontaneam verorum dolorum suppressionem, pudendorum stricturam, vel tumorem, virium debilitatem ex prægressis hæmorrhagiis, prolapsum vaginæ etc. In foetu partus difficilis causæ latent, si corpore magno est, vitiosum in utero situm habet, aut plane mortuus, aut si gemelli pari nisu exitum moliantur. Tandem in circumstantiis puerperii quærendæ sunt partus difficilis causæ, si membranæ foetum involventes nimis crassæ sunt, secundinarum excretio foetum præcedit, funiculus umbilicalis collo infantis circumductus, placenta uterina utero firmiter adhæret, dolores vel nulli vel insufficientes, vel cum spuris mixti adsunt, et aquæ diu ante partum effluunt.

132. Pro diversitate harum multiplicium causarum diversimode quoque succurrendum est parturientibus. Plethora sanguinis ventilationem aliquot septimanis ante partum et temperantium usum requirit, imo venæsectionis usus hic est amplissimus ante partum quippe præcavet a febris purpuratis et miliaribus. Doloribus spuris prospicimus ut dictum est (129). Verorum languor excitatur moderatis pelentibus (127). Pudendorum angustia requirit fatus, clysteres et infusus emollientes. Puerperæ debilitati consulimus exhibitione haustus vini antiqui imprimis Rhenani. Perversus infantis situs in utero dextra peritæ obstetricis encheiresi mutari debet. Crassiores foetus membranas scalpello ex arte dividi non vero dilacerari oportet.

133. Difficillimus partus emergit ex *Fœtu mortuo*,
ubi

ubi totum enitendi negotium, matri, sæpissime debili, incumbit. Moritur autem foetus vel in partu vel mox ante partum.

134. Signa quæ foetum recentissime mortuum declarant, sunt horror febrilis subitaneus matris sine manifesta causa. Extinctum jam novimus ex absentia agitationis foetus olim perceptæ, nec datis spirituosis amplius excitandæ, sensu molis ponderosæ ab uno in alterum latus se volventis, labiis et facie puerperæ pallidis, mammarum flaccescentia, pectinis regione frigida. Idem novimus sub partu contigisse ex absentia pulsus arteriarum in funiculo umbilicali, excretionne simultanea meconii cum aquis, retento adhuc foetu. Infantem putredine jam corripit docent supervenientes febres, lipothymiae, cordis palpitationes, convulsiones, anheletus matris foetidus, aquarum et saniei foetidæ ex utero effluxus.

135. Gravissimum ex hoc statu puerperæ imminet vitæ periculum, rari enim sunt casus ubi mortuus et retentus foetus ossescit, exsiccatur vel in lapideam convertitur substantiam, vel ubi partibus ejus carnosissimis in tabum resolutis ossa foetus frustulatim longo post tempore ejiciuntur. Quapropter opera danda, ut quantocyus excludatur, quod fit sub partu datis pellentibus ex myrrha, borace, oleo succini, hepate anguillæ, si vires puerperæ adhuc integræ. His vero incassum propinatis instrumentis et apparatu chirurgico frustulatim extrahendus est, quæ tamen operatio, ob facilem uteri læsionem non nisi dexterrimo chirurgo comittenda est. Extracto foetu, mater ut graviter vulnerata tractanda est, ipsique non nisi juscula carnis vitulinæ tenuissima propinanda. Jusulum autem theiforme foliorum virgæ aureæ latifoliæ nobis aliisque tanquam egregium vulnerarium hic sese probavit.

136. *Partus cæsarei* nomine medici intelligunt foetus adhuc vivi ex ventre matris mortuæ sectionem, quæ non nisi in repentina et violenta matris morte locum habet, rarissime enim foetus supervivit matri, longo extinctæ morbo. De fo-

foetu sic dicto tubario exempla prostant sectionis in viva matre institutæ, sed crudelis laniena est, et propter lethale quod matri infligitur vulnus semper abhorrenda.

137. Qui *Puerperarum regimini* proficit, pertimescenda puerperii symptomata, lochiorum vitia, febres, inflammationes, præcavet. Hujus autem negotii cardo in eo vertitur, ut sanguinis grumosi reliquæ expurgentur, lochialis promoveatur fluxus, et transpiratio puerperis adeo salutaris sustentetur. Ad primam et secundam indicationem non solum pilulæ Stahlî, Becheri cum nitro maritatæ, et iteratis parvis dosibus exhibitæ, sed etiam decoct. ex ciceribus rubris, pasfulis, CC. usto, radice graminis, floribus cordialibus, maxime proficua sunt.

138. *Dolores post partum* die *Nachwehen*, quibus raro corripuntur primiparæ, plerumque impeditiori lochiorum successui vel congrumati sanguinis reliquiis, vel refrigerationi abdominis suos debent natales, et in genere quietem puerperæ et regimen paulo calidiusculum requirunt. Interne conducunt sperma ceti et oleum Amygdalarum dulcium tanquam anodyna et emollientia. In causa refrigerationis et inde natæ stultentiæ dolores mire compescuntur cataplasmate ex cepis in vino coctis, et postmodum cum oleo in sartagine frixis et contusis ventri imposto. Lochia et sanguinem retentum pellunt repetita pilularum Stahlîanarum dosis.

139. *Secundinarum retentio* in puerperis periculosum accidens est, siquidem non raro febrim inflammatoriam, gangrænam et sphæzelum post se trahit. Oritur ab errore obstetricum, quæ parturientes enixo partuæ sella dimittunt antequam exclusæ sint, vel a pertinaci earundem cohæsiõne cum utero, vel ab utero nimis cito se contrahente, vel denique a funiculo umbilicali sub nisu extractionis rupto.

140. Ex quacunque nascatur causa, harum expulsio quanto cyus urgenda venit, quod commendatis pilulis Stahlîanis, vel si fortiora desiderantur crocatis et myrrhatis obtinetur

E

Em-

Emplastrum de galbano cum oleo castorei malaxatum et umbilico impositum, aut cataplasma ex semine lini in oleo lino cocto toti abdomini circumpositum, multiplici experientia hic nobis probata sunt.

141. Vitiis *lochiorum* in defectu peccantium, adnumeramus eorundem, vel *præmaturam cessationem*, vel *parciorem fluxum*, vel *subitanam suppressionem*, a quibus supervenientes, anxietates, spasmi, tormina ventris, purpura alba, et rubra, imo inflammatio uteri, et plura gravia pathemata derivanda sunt.

192. In quovis lochiorum defectu, convenitalvum laxare clysteribus, inprimis vero pil. Stahl. polychrestis, et Becherianis; utpote aloëm correctam continentibus, quæ sopitas sanguinis excretiones stimulant. Non minus potulenta calida, avenacea et hordeacea, quibus sanguis diluitur, copiose sunt exhibenda, interpositis pro re nata moderatis pellentibus, ex croco, borace, aristolochia, succino, cumino, castoreo etc.

193. In *nimio lochiorum fluxu*, qui ab hæmorrhagia uteri, sanguinem floridum et coccineum fundente, probe discernitur, quique inprimis puerperis succiplenis, et sanguineis familiaris est, dummodo vires non nimium atteruntur, nunquam adstringentia, inprimis externa, ordinanda sunt. Lenissima roborantia interna, ex terreis testaceis, spec. de hyacint. tinct. vitr. Mart. Ludov. locum inveniunt, si plane modum excedit.

144. *Fluxus lochiorum cum insigni stultentia* conjunctus, iis præprimis feminis familiaris, quæ olim uteri inflatione (90) laborarunt, requirit externa carminativa, cum diapnoicis sociata, qualia sunt, ess. cort. aurant. spir. falis ammon. anif. spirit. nitri dulc. ostracodermata præparat. ant. diaphoreticum.

145. *Pavores puerperarum* quibus primis a partu diebus corripuntur, cum non aliunde, nisi a virium prostratione suam originem habent, præter analeptica, ex pulv. corall. spec.

spec. de hyacint. potiunculis analepticis, haustulo vini rhemani antiqui, vix alia requirunt remedia.

146. Ex neglecta abdominis ligatura post partum, vel admissione auræ frigidioris puerperæ haud raro, in diarrhæam incidunt, quæ dejectionibus materiæ tenuis, fluidæ, valde acris, cum torminibus ventris exquisitis, et febricula quandoque periculosa fit. Curam absolvunt temperantia, ex testaceis et nitrosis, interpositis laxantibus rhabarbarinis.

147. Horror qui plerumque tertio vel quarto post partum die puerperas invadit, quemque febrilis calor excipit, *febris lactea* vocari solet, estque nihil aliud, nisi naturæ molimen, lac in mammis, pro parte secretum, pro parte secernendum, consuetis excernendi viis. *Horror lactis* vocatur, si nullus febrilis subsequitur æstus. Durant hi motus febriles, usque ad septimum vel nonum a partu diem, ubi blando sudore terminantur.

148. Uterque adfectus regimen diapnoicum, lenia anti-febrilia requirit, quibus observatis hæc febris moderate decurrit. Nato interim aliquo lactis coagulo modestæ frictiones mammarum cum excutiis holosericis secundum tubulorum lacteorum ductum, a claviculis versus papillas directæ uberem lactis proventum accelerant.

149. Ad vitia organorum lac secernentium referimus parvas mammarum papillas, consuetam primipararum molestiam. Elongantur autem, et ad aptiorem suctionem sensim formantur, assiduo suctu hominis adulti, vel quod frequentius est, vasculorum vitreorum, hunc in finem paratorum applicatione, quæ cucurbitarum vices habent.

150. Mammarum *rhagades* et *fissuræ* dicuntur, quando circa papillas leviora vulnuscula cutanea, aut etiam, ulcuscula, ichorem acrem, immo subinde sangvinem fundunt, quæ vel papillarum sensibilitati, vel teneritudini, vel suctioni infantum apthis laborantium, vel lactis acredini suam debent originem.

151. In primo casu (150) longa consuetudo patienter ferendi dolorificam functionem dopiat istam sensibilitatem, imprimis si sauciata superficies sæpius inungitur linimento, ex oleo ceræ et liquamine myrrhæ parato. In altero post quamvis infantis functionem papillæ linteis sunt abstergendæ. In tertio denique, lac ipsum corrigendum est, quod qua ratione fiat, infra dicturi sumus.

152, *Inflammatio mammarum*, in puerperis duplex est, apostematodes, vel erysipelacea. Prior, utpote profundius hærens, consuetis inflammationis signis, rubore, dolore etc. se manifestat, et plerumque a stasi et coagulo lactis, in glandulis, et tubulis lactariis proficiscitur.

153. Per se quidem hæc inflammatio, periculo vacat, nisi quod propter profundam sedem, raro discutientibus morem gerat, sed plerumque in abscessum degeneret. Perverse autem tractata, sinus, fistulas, ulcera, imo scirrhum, et cancerum post se relinquere solet.

154. In recenti tumore discussio, semper tentanda est, datis internis diaphoreticis fixis, et impositis externis resolventibus, qualia sunt emplastra de sperm. cet. de melilot. crocat. diaphoret. Mynsichti etc. Nobis vero spiritus vini crocat. calefactus, et linteis cito super prunas exliccandis exceptus, primas semper egit. Ubi discussionis spes decollat, formatus abscessus maturantibus est fovendus, ut emplastr. diachylo simp. et comp. catapl. ex radicibus emollientibus in lacte coctis. Maturato tumore, et incisione facta, pureque evacuato, balsamicis et mundificantibus, ad consolidationem usque continuandum est.

155. In *erysipelate mammarum*, quod sæpissime a subitaneo terrore, et aliis animi adfectibus nascitur, conqueruntur feminae de horrore, calore, rubore, doloribus lancinantibus, subito ortis, cum subsequenti æstu gravi, et vehementi pulsatione in mammis. Non obstante graviori symptomatum caterva, discussio facilius speranda est.

156. Curam hic exhauriunt regimen diapnoicum, et quæ
ex-

externe discutiendo agunt. Sacculi ex flor. samb. spiric. vini camphorato irrorati, et calefacti, optime discutunt. Quid vero singulare hic præstat, empl. ETMULLERI ex the-riaca, et sale absinthii, nondum experti sumus.

157. Abscessus mammarum (152.) qui fistulam et ulcus sinuosum, cui mammarum substantia, propter glandulas congregatas, et copiosam telam cellulosam, magis est obnoxia, post se trahit, requirit detergentia et mundificantia, quare decoctum agrimonie, cui parum aluminis et myrrhæ incoctum est, sedulo syringe injiciatur; oleo tamen momordicæ rite adhibito, nihil hic unquam vidimus præstantius.

158. *Lactis difficilis eruptio*, puerperas imprimis primiparas, quibus parvæ sunt mammae, vasa lactea contracta, aliquando vexat, quo in casu, modestæ frictions reiteratæ, atque focus calidi, hanc difficultatem ut plurimum tollunt.

159. *Lactis vitia ratione quantitatis*, sunt ejus vel abundantia, vel defectus, utraque conditio proprie nullum involvit morbum, sed ut plurimum subsequentium symptomatum occasionalem præbet causam; non solum enim ab lactatio, copioso existente lacte, mammarum coagula producit, sed quoque sub ipsa lactatione, similia mala nascuntur, si infans debilis est, et lac consumere nequit. Imminuit autem lac superfluum, partim id ipsum sæpius emulgendo, partim catulos, vel vitra hic consveta admovendo; partim denique discutientia imponendo, cui ultimo scopo, empl. oxycroc. vel empl. de sperm. ceti, cum sale volatili urinoso subactum, aliaque similia, abunde satisfaciunt.

160. Priori adfectui (159) oppositus est *lactis insufficiens quantitas*, quo imprimis primiparæ, vel feminæ debillioris constitutionis, aut etiam, quæ parco victu gaudent, laborant.

161. Pro diversitate causarum, diversimode quoque succurrendum est. In compacta mammarum substantia, modestæ frictions, et vapores calidi lactis, mammis excepti,

suo non destituuntur effectu. In parciore victu iuscula carniū, hordeacea, avenacea, emulsionē amygdalinæ sunt commendanda. Quæcunque autem hujus defectus causæ sint, profunt semper pulveres ex semine nigellæ, anisi, fœniculi, vel etiam potus ex lacte, cui flores sambuci, et semen fœniculi incocta sunt. Magni imprimis hic facit Cl. **BURGRAFIVS** *Lib. de aëre, aquis, et locis Francofurtensibus*, pulverem ex lacte lunæ, speciebus stomach. Birgmanni, sem. anisi, fœniculi et nigellæ confectum, et diu liberaliterque præscriptum.

162. Quandoque *lactare nolunt* puerperæ, et fontes lactis exarescere sinunt, quem in finem lac in ferrum candens emulgent, aut etiam lintea duplicata spiritu vini imbuta axillis supponunt, aut emplastr. de cicuta mammis imponunt. Nihil autem hic efficacius deprehendimus emplastro, quod paratur ex axungia cervina, sperm. cet., cera alba et camphora, quodque egregie lac discutit et consummit.

163. *Vitia qualitaris lactis* consistunt, vel in nimia eiusdem aquositate, vel spissitudine et muciditate, vel noxia quadam acedine salina, biliosa, acida, quæ omnia a naturali lactis conditione sunt aliena; id enim debet esse album, dulce, consistentiæ mediæ, grati saporis, et odoris, brevi mora sufficientem cremoris crustam contrahens.

164. *Lactis aquositas*, quæ tenuem lacticulariis victum præbet, et ad molestas diarrhæas disponit, cognoscitur, ex circulis subcæruleis, quos format, si vasculo excipitur, vel ex guttula una aut altera eius, in unguem effusa non coherente, sed diffuente. Corrigitur diæta lautiori exhibendo nutritibus euchyma, et eupepta, et roborando ventriculum stomachicis ustatis.

165. *Ad spissitudinem lactis*, quæ infantibus tenellis admodum nociva est, eosque ad glandularum mesentericarum infarctus disponit, præter sufficientem potum et motum commendantur, incidentia salina, ex tart. vitriol. arcan. dupl. sal. polychr. nitr. ant. tinct. ant. tartarif. aliisque similibus, quibus tamen partitis intervallis laxantia interponuntur.

166. *Lactis fontica quædam aciditas*, quæ tenellos ad deiectiones virides, diarrhæas, et continuos eiulatus disponit, ex odore nutriticum, acidum spirante cognoscitur. Quod vitium emendatur, si nutrix loco potus ordinarii, decoctum C. C. et una cum infante pulveres testaceos, et crystal. mont. confectos frequenter haurit.

167. *In acedine biliosa lactis*, ubi frequenter vomunt pueri et torminibus excruciantur, propemodum similia testacea conducunt, in offiis au-

autem et jusculis hordaceæ et avenaceæ propinari debent. Quæ quippe medendi methodus etiam convenit in *acredine falsa* lactis.

168. Ad affectus acutos, exanthematicos, quibus interdum laborat puerperæ, referimus iure *purpuram rubram et albam*, morbos scilicet novos, et demum circa medium elapsi seculi primum visos.

169. Differentia purpuræ rubræ, et albæ, in eo consistit, quod illa benignæ, hæc malignæ indolis sit, illa exanthemata rubra, cutim asperam reddentia, hæc vero pustulas albas, lymphæ plenæ formet, illa per se minus periculosa, hæc pro dolor! permultis funesta sit. Differtque febris miliaris alba, quod omnes naturæ motus, ad expellendum miasmâ morbificum adeo tergiversantes et inconstantes deprehendantur, ut prognosis medici admodum sit incerta, et spes in angusto posita. Conveniunt autem inter se, quod exanthemata, ubi per aliquot dies cutim obsident, tandem exarescant, et squamarum forma decidant.

170. Cura purpuræ rubræ, requirit regimen moderate calidum, et lenissima alexipharmaca, ex aquis scord. card. bened. galeg. flor. samb. mixtura s. l. c. eff. scord. pimp. alb. ant. diaph. nitr. ant. lap. cancr. etc. Desquamato exanthemate, blandum quoddam laxans, quod mercurium dulcem recipit, curam absolvit.

171. Maiori circumspectione opus est, in therapia febris miliaris albæ, facilis eius retrocessio, et quæ sæpe circa evidentes causas subitanea est, funestum ut plurimum habet eventum. Ad caput enim retro-pulsa materia, lene delirium format, nascentis necrosis cerebri prodromum. Ad pectus delapsa, catarrho suffocativo extinguit puerperas. Spontaneorum sudorum eruptio, bonum præbet signum, qui si largissimi sunt, nunquam copiosum adeo exanthema observatur. Alvum sponte liberam esse in hac purpura miliari, nullum præiudicium parit, licet propter facilem retrocessionem nunquam pharmacis sit sollicitanda. Lenissima alexipharmaca, et regimen diaphnoicum, sunt ea, quæ præsentem hoc morbo, in potestate medici sunt posita.

172. Aliquando in graviori partu nisu, et magno infante, plaga cutis inter anum et verenda dilaceratur, et *perinæ rupturam* constituit, affectum, si quis alius, molestum et dolorificum. Recenti malo succurritur, decocto calido pruni sylv. in quo rob eiusdem fructus solutum est, quo vulnus eluitur. Postea emplastro glutinante, vel mediante futura adducuntur vulneris labia, inponendo simul pulverem rad. consolid. mai. cum albumine ovorum subactæ. Alii recentis vulneris consolidationem solo balsamo vulnerario DIPPELII efficiunt, quo citissima fit conglutinatio. et omnis suppuratio præpeditur. Antiquum tale vulnus, labiis callosis redditis, horrendum creat aspectum, et non nisi futura, labiis prius callosis rescissis, curatur.

173. In difficili partu (130), ex rudi uteri contrectatione, vel contusione, vera

vera sæpe *inflammatio uteri* nascitur, morbus admodum periculofus, cum fumma febre inflammatoria ftipatus. Ex tenui labor est hic medici, qui præter iteratas venæfeftiones, fi vires ægræ permittunt, nil nifi temperantia, antorgaftica, præfcribere poteft. Conducunt tamen iniectiones uterinæ ex herbis temperantibus, lactucæ, nymph. plant. feord. in ferro lactis coctis.

174. Per uteri *precidentiam* veteres huius visceris per pudenda prolapfum intelligunt, cultior autem his noftris in diebus anatome docuit herniæ iftiusmodi impoffibilitatem, nequidem rudi obftetricis manu perficiendæ, fed potius fic diftam uteri *precidentiam* nihil aliud effe, nifi *vaginæ uterinæ inverfionem et prolapfum*.

175. *Prolapfus vaginæ uterinæ* duplici contingit modo, aut enim tota vagina, nimis relaxata inftar globi extra genitalia propendet, et in medio foramen exhibet, quod falfo, pro uteri orificio interno habetur, aut quædam vaginæ rugæ, nimis laxatæ, et fanguine vel aliis humoribus repletæ, fenfim et pedetentim extra propendent,

176. Cum fignis per fe manifeftris concurret in initio dolor quidam tenfivus lamborum, hypogaftrii et pudendorum. Partus difficilis, rudis contrectatio obftetricum, prægreffe hæmorrhagiæ uteri, fluor albus chronicus, ceu totidem caufe hic culpantur. Recens cateroquin affectus haud infrequenter curatur; inveteratus autem, fuperveniente iam vaginæ exulceratione, incurabilis imo funeftus eft.

177. Therapia duabus nititur indicationibus 1) Membri prolapfi repositione in fitum naturalem. 2) Repositæ vaginæ consolidatione, per comoda adftringentia. Facta itaque repositione, fomentis roborantibus et adftringentibus, ex fol. et bacc. lauri, herb. tormentil. pilofel. ment. falv. abfint. flor. samb. fummitat. artemif. in vino rubro, vel aqua ferrario- rum coctis, turundæ, cavitati vaginæ quoad dimensionem respondentem imbuuntur, et in vaginam immittuntur. Horum medicamentorum effectum auget diuturnus ægræ in lecto decubitus, caveri tamen debet, ne obftipata laboret alvo, quare frequenter clyfteres emollientes, et talia e potulentis præberi debent, quæ vias lubricas fervando fcybalorum generationem præpediunt.

T A N T V M.

00 A 6272

f

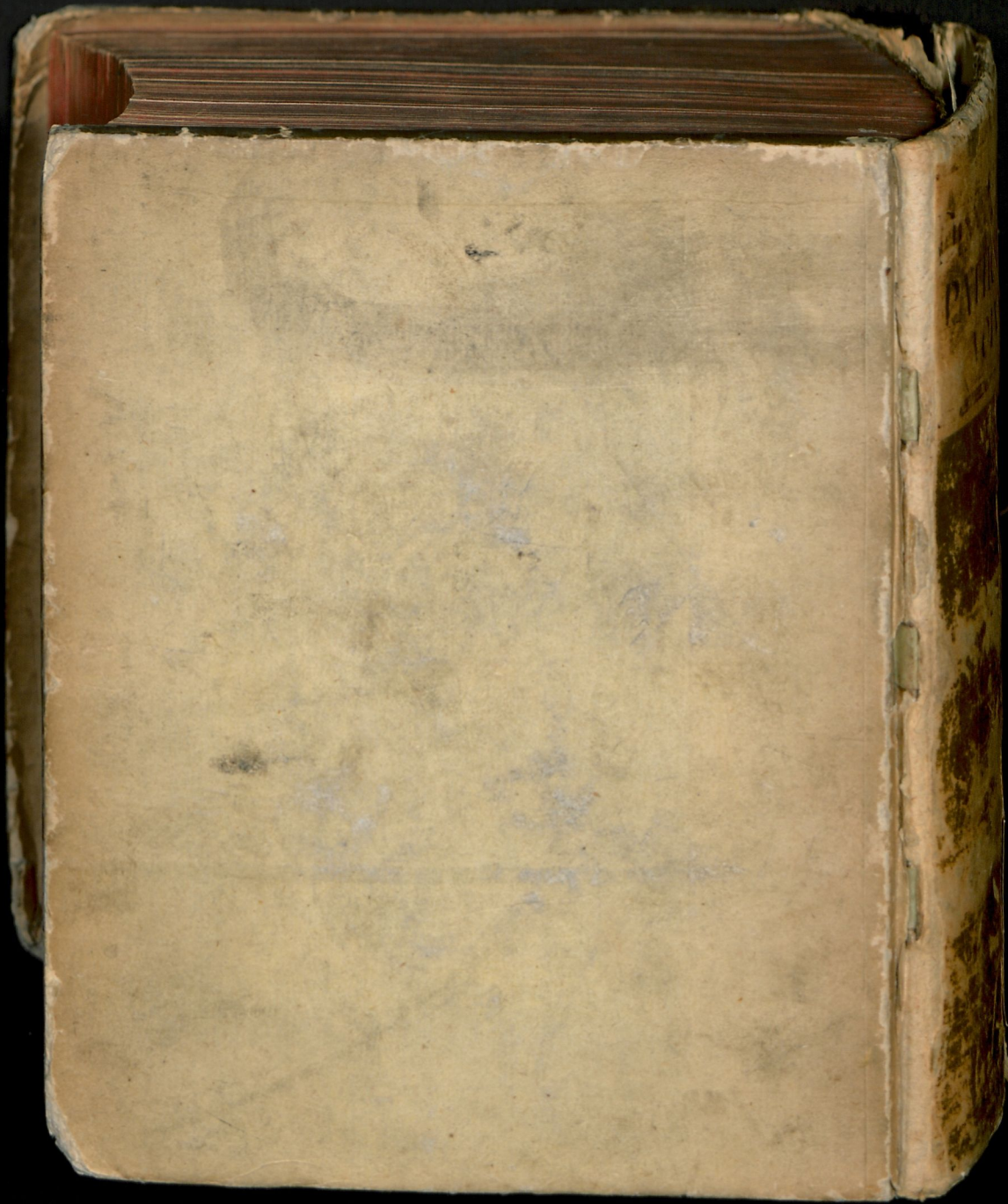
ULB Halle 3
002 827 158

TA-OL

Reho ✓

APHORISMOS
DE
COGNOSCENDIS ET CVRANDIS
MVLIERV M MORBIS

AVSPICE DIVINO NVMINE

EX DECRETO

GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

SVB DECANATV

CAROLI AVGVSTI DE BERGEN

MED. DOCT. ET PROF. PVBL. ORD. EIVSD. FAC. H. T. DECANI

HEREDITARII IN ROSENGARTEN

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMSIQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS

LEGITIME IMPETRANDIS

SPECIMINIS INAVGVRALIS LOCO

SISTIT ABSENS

IOHANNES ANDREAS RICHTER

MOSCOVIO-LVSATVS

MEDICINAE PRACTICVS DRESDENSIS.

FRANCOVRTI AD VLADRYM D. XX. SEPT. MDCCLII.

TYPIS IOHANNIS CHRISTIANI WINTERI, ACAD. REG. TYPOGR.

